

„Būšu saucējs, pūtišu taurē...”

Ar Latvijas Romas katoļu Baznīcas arhibīskapu mēropolītu Zbignevu Stankeviču sarunājās Ligita Kovtuna

Jūsu Ekselence, savu uzrunu ingresa dievkalpojumā Rīgas Sv. Jēkaba katedrālē 21. augustā jūs sākat ar 85. psalma vārdiem: „Mūsu zemē mājās Kunga godība,” - un pateicāt, ka jūsu darbības galvenais, stratēģiskais mērķis būs Latvijas garīgā atdzimšana. Ko konkrēti jūs ar to domājat?

Lai tauta garīgi atdzimtu, ir svarīgi vismaz trīs galvenie faktori, trīs dimensijas. Pirmā - materiālā, jā, tieši materiālā, jo nevar prasīt no cilvēka garīgu atmošanos, ja viņš dzīvo nedrošībā par savu dzīvesvietu, iztiku, ja viņa sadzīves apstākļi ir cilvēka necienīgi, ja viņš nevar nodrošināt savus bērnus. Cilvēks nevar domāt par garīgām vērtībām, ja viņam liegta iespēja dzīvot sakoptā vidē, ja aiz viņa loga ir „miskaste” - tieša un netieša nozīmē. Otrā - garīgai atdzimšanai vajadzīga spēcīga kultūras bāze. Lai cilvēks būtu spējīgs sevī uzņemt kultūras vērtības, viņam jābūt izglītotam, turklāt ne tikai tehniski - viņam jāzina pasaules un latviešu literatūras pērlis, jāpazīst māksla. Un, visbeidzot, trešā - tā ir specifiski reliģiskā dimensija, tās ir ikviena cilvēka personīgās attiecības ar Dievu. Viņš taču ir mūsu Radītājs, un Viņam ir kāds plāns mūsu dzīvei, kas ir brīnīgs, mēs esam aicināti sadarboties ar to.

Sastībā ar nesen plaši diskutēto jautājumu par Bībeles mācību skolās gribu teikt, ka negatīvo attieksmi neizrādīja nekas cits kā neizpratne. Nebija jau domāts uzspiest ticības mācību vai kristietību, - doma bija šo Bībeles mācību ieviest kā vispārīglietojamo mācību priekšmetu, kurā skaidrotu Bībeles lomu Rietumu civilizācijas attīstībā. Rietumu kultūru taču nemaz nav iespējams izprast, nezinojot Bībeli. Šis mācību priekšmets ietvertu sevi arī zināšanas par citām reliģijām, jā, vēsturi arī par Dieva atklāšanos pret citādi domājošiem.

Viena atmoda ne tik sen jau bija...

Diemžēl tā noplaka dažu gadu laikā. Esmu daudz domājis par iemesliem un sapratis, ka šis pacēlums neizturēja laika pārbaudi, jo nebija būvēts uz drošiem pamatiem. Aiz muguras vēl nupat bija padomju laiki, kad viss tika kontrolēts - viss, ko cilvēks dara un ko domā. Un nu neviens vairs nekontrolē! Vār darīt, ko grib! Kardināļam tik daudz un tik lieli, ka bija spējīgi arī par ideāliem. Tautai pietrūka arī līdzatbildības izjūtas - tā atdeva valdošajiem visu, lai dara, kā mak, un tad nu „sadarīja” arī Piemēram, privatizācija, kas tika atdota vienai saurai ļaužu grupai...

Vai jūsu domājāt par šo līdzatbildību, kad pirms vēlēšanām teicāt: „Neiet uz vēlēšanām ir grēks!” un „Latvija - tie esam mēs!”

Protams! Un aicinu arī turpmāk mūsu jaunievēlētos deputātus „nepamest vientulību”.

Jūs apgalvojāt, ka aktīvi iesaistīties valstiskos procesos. Kāds būs (vai jau ir izdarīts) jūsu pats pirmais darbs?

Zbignevs Stankevičs: „Par savu pirmo un svarīgāko uzdevumu uzskatu - formulēt mērķi un pateikt, ka tas ir iespējams. Aktivizēt sabiedrību, pārliecināt - pārliecināt arī par to, ka bez ticības visi mūsu mērķi ir būvēti uz vājiem pamatiem, pārliecināt, ka Dievs ir mūs radījis ar mīlestību, ka Viņam ir mīlestībā sakņoti plāni par katru no mums, par manu ģimeni, par manu valsti. Ja savienojamies ar Viņu, ja uzticamies Viņa plānam, mēs kļūstam neuzvarami! Mēs nebusim apstādīnāmi savā ceļā uz priekšu!”

Pilnīgi konkrēts pirmais solis bija mana ordinācija, kas norisinājās Doma baznīcā, - es sāku ar tilta celšanu: starp katoļiem un luterāņiem, starp katoļu Baznīcu un zinātnes un kultūras darbiniekiem. Šai ordinācijā biju uzacīnājis deputātus un valsts vīrus, visu Latvijas tradicionālo konfesiju bīskapus, kaimiņvalstu bīskapus. Ar mērķi aicināt uz dialogu visus, kam rūp Latvija.

Par savu pirmo un svarīgāko uzdevumu uzskatu - formulēt mērķi un pateikt, ka tas ir iespējams. Aktivizēt sabiedrību, pārliecināt - pārliecināt arī par to, ka bez ticības visi mūsu mērķi ir būvēti uz vājiem pamatiem, pārliecināt, ka Dievs ir mūs radījis ar mīlestību, ka Viņam ir mīlestībā sakņoti plāni par katru no mums, par manu ģimeni, par manu valsti. Ja savienojamies ar Viņu, ja uzticamies Viņa plānam, mēs kļūstam neuzvarami! Mēs nebusim apstādīnāmi savā ceļā uz priekšu!

Kā jūs domājat - „aiznest” līdz katram cilvēkam vai kā „iesūtīt tautās”? Un cik liels ir jaunās paaudzes ipatsvars katoļu draudzēs?

Ir, protams, draudzes, kur jauniešu skaits iepriecina, taču jāatzīst, ka draudzēs lielākoties ir vecākās paaudzes sievietes. Kā iesūtīt tautās? Es jau eju, proti, saskaņā ar bīskapa pienākumu aprakstu man jāveic draudžu vizitācija. Esmu apmeklējis vairākas mūsu diecēzes pilsētas, aicinājis uz tikšanos vietējo pašvaldību, mēģinājis sēt cerību un stiprināt to un priecājos,

ka esmu ticis uzklausts. Tēlaini izsakoties, būšu saucējs, pūtišu taurē.

Jums ir lieliski trumpji - jūsu gadi (55) un laba izglītība. Vai liksit to lietā, arī lai lauztu dogmas, kas saistās ar katoļu Baznīcu?

Protams, neturēšu sveci zem pūra, dališos savās zināšanās cik spēdams. Par dogmām - ne es tās ielicis, ne man tās lauzt. Es mēģināšu skaidrot. Un pirmā „dogma”, ko raudzīšu lauzt, būs stereotipi par kristietību un baznīcu.

Un tomēr - līdz ar kultūras un valodas jautājumiem vienlīdz svarīgs Latvijai šobrīd ir demogrāfijas jautājums. Bet katoļu Baznīca ar sabiedrību nevar un nevar rast kopīgu valodu par jaunās paaudzes dzimumaudzināšanu.

Jaunā paaudze ir jāaudzina, citādi šo funkciju veiks „ielā”. Taču manā ieskatā katram vecumam ir jāsniedz atbilstīga informācija. Katoļu Baznīca ir un paliek pie ieskata, ka dzimumattiecības ir pieļaujamas tikai laulībā, pretējā gadījumā tā ir bezatbildība. Kas tad ir divu cilvēku savienība dzimumtuvībā? Tas nozīmē - es tev dāvāju sevi un pieņemu tevi kā dāvanu. Tas ir ļoti atbildīgs lēmums, un cilvēkam jābūt ļoti nobriedušam, lai altāra priekšā un priesterā klātbūtnē to apliecinātu.

Tā sauktās brīvās attiecības katoļu Baznīca nepieņem, jo tajās ir aplepta nepatiesība - ar miesu otram teikt teikts, ka es tev dāvāju sevi, bet sirdi šīs

lēmums vēl nav pieņemts, jo, nestājoties laulībā, sev tiek atstāts atkāpšanās ceļš.

Bet dzīvē ir tik daudz vilinājumu, un žurnāli, māksla, timeliks piedāvā lielākoties tās temas, kas saistās ar vietu zem nabas, mazāk - ar to, kur sirds un galva...

Lūk, audzināšanas lielā nozīme! Jā, ir dabas likumi, tieksmes, bet ir arī dvēsele. Ir jāaudzina tā, lai pār miesu valdītu gars, nevis instinkti un kaislības, iekāre un alkātība. Saüksim lietas istajos vārdos un mēģināsim rādīt ceļu, ka var arī citādi.

Vai celibāts attiecas uz visiem priesteriem?

Romas katoļu ritā - uz visiem, uz Austrumu rīta priesteriem ne. Ir, protams, arī izņēmumi, - ja citas konfesijas garīdznieks ir izlēmis pāriet katoļticībā un viņam jau ir sieva un bērns, bet viņš vēlas kalpot par priesteri, viņam var tikt dota atļauja neievērot celibātu.

Žēl, ka lieliski izglītoti, krietni audzināti, veselīgi vīriši bez kaitīgiem ieradumiem tiek norobežoti no latviešu genofonda...

Nu, Latvijā tikai 160! Redziet, priesterā pirmais un galvenais pienākums ir kalpot savai draudzei. Ģimenes galvas pienākums Dieva priekšā - gadāt par sievu un bērniem. Līdz ar to draudze var nonākt pabērna lomā. Turklāt - Jēzus Kristus nebija precējies, un, ja priesteris grib būt tuvāk Kristum, līdzināties viņam, no laulības nākas atteikties.

Tas esot noticis 1990. gada 8. augustā. Jūs devāties pie sava

garīgā tēva pēc padoma un trīs minūšu laikā izlēmt kļūt par priesteri. Kas notika šajās trīs minūtēs?

Ceļš uz šim „trim minūtēm” ilga desmit gadus, kad lasīju Svētos Rakstus, lūzdu Dievu, centos izprast sevi. Būdams skolots inženieris, gluži prāgmatiski uz vienas lapas uzrakstīju visus argumentus par un pret - vai un kāpēc man kļūt par priesteri. Iznāca attiecība 50 pret 50. Neziņa un šaubas man bija līdz kaklam, un pēc kādas pareizticīgās padoma es devos uz semināru. Viņa man pateica - tas ir pārāk liels aicinājums, lai tu viens pats izšķirtos. Ko mans garīgais tēvs šais izšķiršanās minūtēs pateica? Neko pārdabisku, vienīgi to, ka „būdams priesteris, tu paveiksi vairāk”. Pār mani vārda tiešā nozīmē pārlīpa pilnīga skaidrība un pārliecība - Dievs mani aicina. Un mani pārņēma tāda iekšējās brīvības izjūta kā nekad agrāk. Biju gatavs ņemt Bībeli paduse un iet... Jau pēc pāris mēnešiem biju Ļubļinas Katoļu universitātes students.

Kā ar laicīgajām interesēm? Ko lasāt, kādu mūziku labprāt klausāties? Jūs var sastapt sariņojumos un teātru zālēs?

Gan ne tik bieži, kā vēlētos, jo pašlaik esmu ļoti aizņemts un teātra apmeklējumi man ir luks. Par literatūru - savulaik padomju gados kādā ārzejū enciklopēdijā izlasīju sarakstu ar simt pasaules literatūras pērlēm un apņēmos tās izlasīt. Visas jau tolaik nevarēja dabūt, bet ar lielu interesi lasīju Dantes „Dievišķo komēdiju”. Mani ļoti ietekmēja italiešu rakstnieki un domātāja Manzoni (viņš man atgādina mūsu Zentu Mauriņu) darbs, kas tulkojumā būtu „Apsolītie laulātie”, kurā autors, stāstot par 17. gadsimta Itāliju, ar daiļliteratūras paņēmieni ļoti dziļi un pārliecināti atklāj cilvēka personības mehānismu. Manā ieskatā tieši genāls darbs. Par mūziku - bērnišķīgi spēļu akordeonu, bet, pievērsies sportam, to pametu novārtā un tagad nožēloju. Nezin kā biju iedzīvojis riebumā pret dziedāšanu, taču dziesmu mīlestība atgriezās, kad studēju Politehniskajā institūtā, un to veicināja kāda gudra sieviete - mācītspēks. Mijuprāt klausos Bēthovena mūziku, ļoti patīk Bacha *Toccata* re minorā un renesanses laika mūzika - tāpēc, ka tā ir tik dzīvespriecīga.

Aizvadītajā vasarā jūs cīmojāties pie tautiešiem Amerikā. Jūs atzīnāt un iespaidi?

Ļoti pozitīvi - atgriezies mājās pacīlāts un iedvesmots. Mani patiesi pārsteidz tas, ka piecdesmit gadus prom no dzimtenes tautieši ir spējīgi ne tikai saglabāt latviešu kultūras vērtības, bet tās pat pavairo, turklāt vai visās nozarēs. Tas ir ieguldījums, kas liekams mūsu kultūras zelta fondā.

Un vēl - patriotisms, kas Latvijā ir krietni papūtējis. Aicinu jūs, milje tautieši, - brauciet šurp un palīdziet to atkal uzskilt! Klīdzējiet aizspriedumus un māciet to atbildību un uzņēmību, to prasmi ar cieņu izdzīvot sarežģītos vēsturiskos apstākļos, kāda ir jums!